

északi vagy keleti (tehát a nap jelentős részében árnyékos) oldalra eső, gyakran a lakosság alapvető ételkészítés-ellátását biztosító városkapuk megnevezésére használták, nyelvjárási megosztásban (a *Blind Gate* a [dél]nyugat-angliai és az ír, a *Dern Gate* a kelet-angliai területeken volt használatos). Az épületek esetében viszont e nevek inkább magánhasználatra szánt, utólag épített 'titkos kapu'-kat azonosítottak.

Beszámoló. – A kötet rövid beszámolót tesz közzé az SNSBI 19. tudományos konferenciájáról (Carmarthen, 2010. március 12–15.) (169–71).

Recenziók. – A rovat bemutat egy, a kereskedelemben és az iparban jelentkező nevek múltjával és jelenével foglalkozó és egy, bizonyos skandináv helynévtípusok, helynévi alkotóelemek és személynevek földrajzi megoszlását tárgyaló többnyelvű konferenciakötetet; továbbá szó esik az angolszász korszak növényneveit felmérő vállalkozás kapcsán rendezett második konferencia előadásait közreadó, valamint a történeti helynevek kutatásában jeleskedő, 2009-ben elhunyt Margaret Gelling tiszteletére készített írásokat közlő tanulmánygyűjteményekről (173–91).

Bibliográfia. – A kötet a 2009-ben megjelent, Nagy-Britannia és Írország tulajdonneveivel (is) foglalkozó, főként angol, kisebb részben ír, német és svéd nyelvű történelmi, filológiai, névtani (az utóbbin belül forrásanyagot megjelentető, módszertani kérdéseket tárgyaló, személy-, hely- és középkori írói neveket feldolgozó) kiadványok, tanulmányok, recenziók CAROLE HOUGH által összeállított bibliográfiájával zárul (193–208).

BÖLCSKEI ANDREA

NAMENKUNDLICHE INFORMATIONEN 99–100. (2011)

Szerkesztők: KARLHEINZ HENGST – DIETLIND KREMER

Leipziger Universitätsverlag, Leipzig, 2011. 543 lap

A folyóirat 2011. évi 99–100. száma a megszokott szerkesztésben, egy kötetben jelent meg, és az interneten is elérhető (<http://www.namenkundliche-informationen.de>).

Tanulmányok. – A kötet első két tanulmánya terminológiai kérdésekkel foglalkozik. ADAM SIWIEC a kereskedelmi nevek elemzési és rendszerezési kérdéseinek kapcsán olyan terminusok jelentését, használati értékét ismerteti lengyel példák alapján, mint a magyarban nemigen használatos *krematonima*, *ergonima* vagy *temonima* (15–30). NATALJA VASZILJEVNA a névtani terminológia rendszerezésének kétféle lehetőségét vizsgálja fel: a lexikai (az egyes terminusokra fókuszáló) és a lexikográfiai (a szakszótárakra mint a szaktudás reprezentációs modelljeire támaszkodó) irányzatot (31–46). A kettő közül az utóbbi a fontosabb, mert az a terminusok közötti szisztematikus kapcsolatokat is figyelembe veszi. A szerző szól továbbá az ún. „terminológiai térképekről”, amelyek segítségével két vagy több terminusrendszer is problémamentesen rendezhető.

ANGELIKA BERGIEN a metaforikusan használt tulajdonnevek kulturális dimenzióiról ír (47–58). Ezek akkor aktiválódnak, amikor egy helyileg ismert személyt vagy helyet valamilyen szempontból egy globálisan ismert személlyel vagy hellyel azonosítunk. ROSA KOHLHEIM a kötetbeli első tanulmányában szintén a metaforikus névhasználattal

foglalkozik: Augusztai szász-coburg-saalfeldi hercegné 1821–1822-ben és 1823–1824-ben írt itáliai útinaplója alapján, példákkal bőségesen illusztrálva mutatja be a helynévi névátvitel magyarázó, értékelő és felidéző funkcióit (83–96). Második tanulmányában az 1581–1589 és 1601–1608 közötti nürnbergi személynévanyag vizsgálata alapján cáfolja, hogy az ótestamentumi eredetű keresztnévek a reformáció után azonnal sokkal népszerűbbek lettek a protestánsok körében, mint a katolikusoknál (113–22). E neveknek a protestáns körökben eddig feltételezett népszerűségét a *Susanna* név kivételével a szerző nem tudja megerősíteni. Csak a késő 17. századtól kezdve tapasztalható nagyobb felekezeti különbség a névadásban.

VOLKER KOHLHEIM abból a feltételezésből indul ki, hogy az írói névválasztás nagyrészt tudat alatti motívumok eredménye, ezért az írói névadás vizsgálatához pszichoanalitikus módszerekre is szükség van (97–112). Állítását egy esettanulmánnyal támasztja alá: Jean Paul Richter „Titán” című regényének helyszíne, a Lago Maggiore-beli *Isola Bella* az író számára az *Isabella* női névvel áll szoros kapcsolatban. ASSZEM AKSOLAKOVA mellett érvel cikkében, hogy Kazahsztán egykori fővárosának *Almati* és *Alma-Ata* névvariációi közül jogi és helyesírási érvek alapján az előbbi a helyes és követendő (59–70). HORST NAUMANN írása a Lipcsei Egyetem Germanisztikai Intézetében 1951 óta folyó névtani kutatások történetét tekinti át röviden (71–82).

VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA a Rábaköz német eredetű családneveit vizsgálja 26 falu 18. század eleji adóösszeírásai alapján (123–44). Megállapítja, hogy egyrészt az összes családnév száma is folyamatosan növekszik, másrészt ezeken belül az idegen eredetű (német, szláv, egyéb) nevek aránya is egyre emelkedik. A német eredetű lakosság katolikus területekről (Ausztriából, Stájerországból, Bajorországból) érkezett; ez tükröződik a családneveiken is, melyek zömükben az észak-német területeken idegen *-er* végűek közül kerülnek ki: *Bominger, Klauser, Mandler, Tischler* stb.

THADDÄUS STEINER hegynevekkel foglalkozó tanulmányában a leggyakoribb alap- és bemelegítő szók bemutatása után három szempont alapján csoportosítja a neveket: a ház és berendezése, az ember és testrészei, állatok (145–52). Példái az Alpokból (Ausztriából, Svájcban) és Németországból, illetve elvéve más hegységekből (pl. a Pireneusokból) származnak.

ACHIM FUCHS az *Eisfeld* nevű helyeket veszi górcső alá (153–72). Megállapítja, hogy az ilyen nevű helyek általában települések közelében (sőt korunkban már a településeken belül) találhatóak, valamilyen víz partján, és mezőgazdasági művelésre – legalábbis manapság – csak korlátozottan vagy egyáltalán nem alkalmasak. A nyelvjárási alakokból arra lehet következtetni, hogy a név az ófelnémet ’eledel, takarmány’ szóból eredhet. HARALD BICHLMEIER és ANDREAS OPFERMANN cikke az *Unstrut* folyónév eddigi etimológiáit elvetve amellel foglal állást, hogy a név alapja ’a folyó, amelynek partján mocsaras terület, csali található’ jelentésű összetétel lehet (173–204).

SUSANNE BAUDISCH ERNST EICHLERnek és HANS WALTHERnek az „Ó-Lipce és a lipcei vidék” című művéhez, illetve az abban található, nemesi székhelyeket felsoroló listához fűz megjegyzéseket, magát a listát is módosítva kissé (205–10). Szintén a középkori nemesi székhelyek nevét vizsgálja KARLHEINZ HENGST: arra a következtetésre jut, hogy a középkori helynevek helytálló etimológiáihoz feltétlenül szükség van az egyes tudományterületek szakértőinek együttműködésére (211–30). Ugyanő GÜNTER WETZEL-lel közös írásában igazol egy 1970-es évekbeli feltevést, amely szerint az ún. „nienburgi töredék” (12. század) elején olvasható *Lighinici, Zrale* és *Crocovva* helyek Szászország területén találhatóak, és egy hosszabb út egy-egy állomását jelölhették (231–60).

JÜRGEN UDOLPH a *Magdeburg* helynévről szóló tanulmányában amellet érvel, hogy a név előtagja nem a német 'lány, fiatal nő' vagy az óangol 'kamilla' szóval áll kapcsolatban, hanem a germán 'nagy' tövel (261–76). Szintén eddig elfogadott helynév-etimológiákat cáfol WALTER WENZEL, aki szerint az eddig német eredetűnek vélt *Oppach*, az óeurópainak tartott *Regis* és a szláv eredetűnek feltételezett *Stöbnitz* helynevek szláv eredetűek, s az utóbbi névhez is új magyarázatot javasol (277–84). A szerző másik tanulmányában II. Henrik német-római császár 1005-ös hadjáratának egyik táborával foglalkozik, és régészeti leletek, a régebbi szláv településnév, valamint az arra a régióra jellemző, a korábbi lakosságra emlékeztető későbbi családnevek alapján azt a következtetést vonja le, hogy a keresett táborhely, *Nice* provincia a Neißé bal partján, Forst környékén lehetett (285–98).

A kötet tanulmányokat tartalmazó része HEINZ-DIETER POHL két írásával zárul. Az elsőben a szerző Karintia és Kelet-Tirol szláv, illetve szlovén eredetű helyneveinek kronológiai kérdéseit feszegeti, s arra keresi a választ, hogy milyen azok viszonya a freisingi nyelvemlékek 8–9. századi nyelvéhez (299–322). A második tanulmányban a Karintiában 164 településen felállítandó német–szlovén kétnyelvű helységnévtáblák kapcsán az érintett településnevekre vonatkozó tipológiai megjegyzések mellett azok etimológiáját is közli (323–54).

Recenziók, új kiadványok. – A rovatban cseh, lengyel, magyar, német, osztrák és svéd kiadványokat ismertetnek (357–505). A magyar kiadású műveket, a *Helynévtörténeti Tanulmányok* 1. kötetét (446–51) és TAKÁCS JUDIT „Keresztnevek jelentésváltozásai” című munkáját (487–9) SCHWING JÓZSEF mutatja be.

Közlemények, méltatások. – A rovat névtani témájú rendezvények beszámolóit, szervezeti híreket, illetve köszöntőket és megemlékezéseket tartalmaz (509–43). Beszámolnak egy szimpóziumról, amelyen azt vitatták meg, hogyan lehet beágyazni a határneveket a nagytájak kultúrtájelemeket tartalmazó digitális ingatlan-nyilvántartásaiba (Lipcse, 2010); a „Város és nevei” című, a Gesellschaft für Namenkunde 20. fennállásának alkalmából rendezett ünnepi beszélgetésről (Lipcse, 2010); valamint a 24. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról (Barcelona, 2011); illetve röviden ismertetik az ICOS szervezetét. A lapban Rudolf Fischert 100., Hans Walthert 90. és Liljana Dimitrova-Todorovát 65. születésnapján köszöntik, továbbá végső búcsút vesznek Wolfgang P. Schmidttől (1929–2010), Vincze Lászlótól úgy is mint a Namenkundliche Informationen magyar levelezőjétől (1949–2011) (517–9), valamint Peter von Polentztől (1928–2011). A kötetet a közreműködő szerzők elérhetőségének listája zárja (541–3).

KOZMA JUDIT

RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA 18. (2012)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI

Società Editrice Romana, Róma. 870 lap (1. 434 lap, 2. 436 lap)

A RION. közel 900 oldalas 2012. évi tartalmát a fontosabb rovatokat sorra véve ismertetjük az alábbiakban.